

Lukács Zoltán

Mesélnek a fák

A Hédervári Árpád-tölgy meséje

A hédervári Árpád-tölgy ápolás közben

Az egyik legöregebb fa

Az öreg fa 2006. esztendőben, vihar előtt egy évvel

Győr városától egy napi járásra, az öreg Dunától tíz nyíllövésre, Héderváron áll az ország egyik legidősebb fája. Még az is meglehet, hogy ez a fa csonka országunk legöregebbje. Lehet, hogy a ma élők közül ez eresztett legkorábban gyökeret az édes anyaföldre. Bár olyat kijelenteni, hogy valami a „legkorábbi” vagy „legnagyobb”, ahhoz nagy tudás vagy inkább nagy tudatlanság kell, és én sajnos sem annyit és sem olyan keveset nem tudok a fákról, hogy bármelyiket is a legöregebbnek merném mondani. Aki ilyet állított, az a közelmúltban, 2006-ban bekövetkezett pusztulásáig a Zsenyei Ezeréves Tölgyet mondta a legöregebbnek. Ez fa Vas megyében, Zsenye határában állott és majd 10 méter átmérőjű törzset fejlesztett. Pusztulása után a hédervári tölgy lépett a legöregebb fa helyébe.

A pozsonyi csata

A hédervári tölgy nemcsak nagyon öreg, de nagyon híres is. Régi idők óta köztisztelőben áll. A tudók, az öregek csak úgy emlegetik, hogy Árpád vezér a 907-ben megívott pozsonyi csatára igyekezve itt pihent meg, sőt serege fővezérével, Kurszánnal és három derék fiával, itt ült haditanácsot. Azt is tudni vélik, hogy pompás harci ménjének kötőfékjét ennek a tölgynek a törzséhez kötötte, mert annak nyoma ma is jól látható.

Árpád apánknak köszönhetjük életünket és hazánkat! Ő szerezte vissza szent földünket, a Kárpát-medencét, rendezte el az életet itt a régi-új hazában, és alkotta meg azt a törvényt, melyet a hét vezér vérszerződéssel pecsételt meg.

Történt egyszer, éppen ezer és száz esztendővel ezelőtt, hogy a napnyugati népek hatalmas sereggel támadtak országunkra. Hódító seregük több mint ötször volt népesebb, mint amekkora most az ország hada. Árpád csak fele annyi katonát tudott harcba hívni. Mindez valahol Pozsony környékén, a Duna mentén történt. Árpád, a kor legnagyobb hadvezére öt nap alatt véres csatában győzte le a roppant túlerőt. A hódító ellenség legjava fogát hagyta a harcban, de Árpád apánk három derék fia is odaveszett és ő maga is halálos sebbel hagyta ott az elcsendesedett csatamezőt. Diadalával úgy elijesztett minden hódítót határainktól, hogy több mind száz esztendeig nem volt kedve idegennek ránk támadni. Ennek az emléket őrzi ez a híres fa!

Árpád fejedelem a Feszti körképen

A fa kora

Hogy a történet igaz-e vagy sem?
Arról így szól a mesém.

Akik hallják a történetet és ismerik a számok rendjét, könnyen kiszámíthatják, hogy fának legalább ezer meg száz esztendő is meg kellett élnie, de még ezen felül legalább húszat, hogy úgy megerősödjön, hogy Árpád harci ménjét meg tudja tartani. Ha a fához értőket kérdezzük, akkor ők fiatalabbnak, úgy 800 évesnek mondják Árpád tölgyét. Ezek szerint valaki téved. Járjunk utána, honnan gondolják a fatudósok 800 évesnek a fát, és miért mondják ezzel szemben a legenda őrzői 1100 évesnél öregebbnek?

A szakemberek bevallják, hogy a fa pontos korát nem ismerik. Ugyanis az Árpád-tölgy korát megállapítani évgyűrűk alapján nem lehet, mert a fa törzsének közepét, sőt majdnem az egész törzsét az idő megemésztette. Becsülhetnék is a fa korát, de a becslés sem lehet pontos. Ilyen öreg fáknál sokat lehet tévedni. Ez a becslés csak akkor pontos, ha sok olyan átmérőt tudunk mérni, ahol biztos a fa kora. Ilyen becslésre alkalmas adatok ilyen idős fáknál nem gyűltek össze.

Faggassuk az öregeket! Ők azt mondják, a legendákra nem kell bizonyíték. Nem érdemes a történészeket

sem segítségül hívni, mert ők még egyetlen legendára sem találtak bizonyítékot. A capitoliumi farkas nyomát senki sem találta, senki sem tudta bizonyítani, hogy a csodaszarvas szarvának minden ágán csillag világított. Ennek ellenére még egyik legendát sem temette el senki. Kézzelfogható bizonyítékok nélkül is élnek tovább, járják végtelen útjukat és szépítik meg múltunkat. Ha ezeket bárki kétségbe vonná, nagy bajba kerülnénk. Javaslom, higgyünk mi is az Árpád-tölgy legendájában!

Szelek havában szélvihar támadt

2007. esztendő, április havában szélvihar kerekedett, Hédervárt ostromolta. Árpád tölgyét körbe táncolta és óriási ágait törzséről lecsavarta. Egyetlen öles ágát kímélte csak meg, és ezzel a pusztító szél ezzel a fa életének is megkegyelmezett.

Hónapneveink, melyek idegen, latin eredetűek becsaphatnak bennünket. Az év utolsó, sorban a tizenkettedik hónap neve december, ami deákul tízet jelent. A november kilencet, az október nyolcat, a szeptember hetet. Két hónapot elcsúszott a hónapok idegen neve. Úgy tudunk az esztendő járásában rendet tenni, ha visszatérünk naptárunk régi elnevezéseire. Nem csak a számolás áll helyre, de a hónapok neve segít eligazodni az esztendő járásában és még a világ rendjében is egy kicsit. Azért mesélem ezt, mert a hédervári Árpád-tölgy legutóbbi történései is beszédes hónapokban történtek. A szélvihar szelek havában pusztított, és gyógyításán áldás havában fáradoztunk!

Úgy látszik, hogy ki vihart támasztotta a fát nem akarta teljesen elpusztítani. Sok vihart megéltem, sok szél kaszálta fát láttam viharsírban elmúlni és

mondhatom, hogyha a szél végezni akar egy fával, akkor azt tövestől kicsavarja. De a mi legendás fánk törzse állva maradt. Egészséges gyökereivel a földbe kapaszkodik, mint ahogy mi is a régi idők történéseibe kell, hogy kapaszkodjunk.

A fa öles ágai négyen voltak, mint az évszakok és a négy égtáj felé meredeztek. A pusztító vihar után a négy ágból csak egy maradt épen. Csodálatos módon éppen az a hatalmas ág menekült meg a vihar elől, amelyiket a szomszédos templom fedezett! Mintha valamit jelezni akarna a sebesült fa megmaradt karja, úgy mutat megmenekült ágkarja a templomtorony kettős keresztjére. És ennek a templomnak a legöregebb falait Árpád idejében építették. Így a fa és templom régóta ismerik egymást, öreg barátok! Eddig az idős tölgy védte Isten házának bejáratát, most az épület védte szélről a fát. A templomnak is van egy meséje, ami a régi időkbe nyúlik vissza.

A fa leszakadt ága

A fa és a templom

A fa templomra mutató ága

Aki az ország több sarkába elvetődik és ha nyitott szemmel jár, megfigyelheti, hogy ahol a földet megszentelték, ott gyakran hatalmas és öreg fák állnak. Így nem különösebb dolog, hogy a hédervári templom előtt az öreg Árpád-tölgy áll őrt. Így van ez a Balaton déli partjától nem messze lévő Szőkedencsen is, ahol az öreg kápolna egy hatalmas hárssal kötötte össze életét. Talán egy másik alkalommal majd őróla is mesélek. Hogy ennek az együttélésnek mi az oka? Mert valami okának kell lenni, mert nem mindenhol él meg a fák a matuzsálemi kort. Az is lehet, hogy ezeken a helyeken az épületekről és a növényzetről a szent helyeket tisztelőik különös mód gondoskodnak, de az is elképzelhető, hogy ezeket a jeles helyeket a gondviselés óvja és az emberek nem sokat tehetnek erről. Egy biztos, hogy az egyik legnagyobb tiszteletben álló fánk egy Árpád-kori templom alapjaira épített ifjabb templom kertjében áll, annak bejáratát őrzi, és e körül a templom körül még több tisztos korú tölgy is él. Azt is mondhatom, hogy feltűnően sok nagy tölgy közé bújik a templom.

A kocsányos tölgy

(*Quercus robur*)

A kocsányos tölgy

A tölgyek nem lehettek különösen ritka fák a környéken. Kedvelhették ezt a helyet, a patak vize bőven ellátta őket annak idején.

A kocsányos tölgy Európa középső részének egyik leggyakoribb, erdőt alkotó fája. A Kárpát-medence négy-öt féle tölgyének legnépesebb faja.

Magyar nevében a kocsányos jelző a makk hosszú kocsányát illeti. Levélnyele rövid. E két bélyeg alapján biztosan meg lehet különböztetni a többi hazai társától. Latin neve, a „*robur*” a robosztus, hatalmas termetét jelzi. Ha erdőben, szorosan egymás mellett állnak, akkor a nagy versengésben 40 méter fölé is emelik

koronájukat, de ha kényelmesen el tud terpeszkedni, mint a hédervári, akkor inkább alacsonyabb, terebélyes koronát nevel. A tölgyek hosszú életre született fák, nagy kort megélhetnek. A ma élő kocsányos tölgyek közül a franciaországi Montravail-ban élő példányt tartják a legidősebbnek, korát 2000 évre becsülik!

Kedvelik az ilyen talajt, melyben az Árpád-tölgy tenyészik. Nem túl laza, nem túl kötött, inkább nedves, mint száraz, de nem borítja állandóan víz. Nagy valószínűséggel itt, Héderváron a tölgyerdőből kellett helyet tisztítani a településnek.

Az azonban nem gyakori, hogy ilyen nagyobb csoportban megmaradjanak, és tanúskodjanak a település kiépítése előtti idők növényvilágáról.

A megsérült fa

A mesém ott tartott, hogy a vihar letörte a fa ágait és úgy folytatom, hogy a leszakadt ágak összetörték ugyan a parkot körbevevő kerítést, de csodás módon megőrizték a fa alatt nyugvó síremléket!

A héderváriak nagyon elkeseredtek a megtépázott fa láttán. Feltették híres matuzsálemüket. Aggódva kiáltottak segítségért. Hírül adták, hogy aki tud segíteni ne késlekedjék. Jött is a segítség! Fadoktorok Hédervárra igyekeztünk, és ott a falu legelső emberével megterveztük a fa megmentését.

Megvizsgáltuk a fát. Gyökerét, mint említettem jó egészségben találtuk. Úgy kapaszkodott a földre, mint aki még legalább száz esztendeig akarja tartani törzsét, koronáját, és táplálni legalább még annyi ideig a mélyen rejlő és gyakran láthatatlan múltból.

Ellenben törzsét nagyon betegen találtuk. De még betegebbnek bizonyult, amikor hozzányúltunk. A törzs mélyen fekvő betegségét gyakran elfedi az egészséges felszín. A törzset rontó korhadás belülről emészti meg a fát. A fa egy ideig bírja a belső romlottságot, de egy bizonyos mértékű odvasodás után törzse összeomlik. Hiába van dicső múltja, egészséges zöld koronájában rejlő jövője, ha jelene rothadt! Ez a legnagyobb betegsége a hédervári Árpád-tölgynek. A törzs a fa jelene. A benne lévő csőrendszer úgy kapaszkodik össze, mint Árpád térdén

a törzsszövetség megkötésekor a hét törzset jelentő nyílvevessző. Ezek az edények kötik össze a táplálék alapanyagát szállító gyökeret és a táplálékot előállító koronát. Ha a kapcsolat megszakad, akkor a fa meghal.

A korona nagy része elpusztult, de a meglévő ág teljesen egészséges, csak féltő, hogy egy nagyobb szél leszakítja.

A tölgy leszakadt ággal, 2007. esztendő, szelek havában

A fa ápolása

Ezek alapján már kitalálható, hogy mi legyen a gyógyítás módja. A beteg törzset kell alaposan meggyógyítani. Mindezt úgy, hogy megtisztítjuk a beteg, odvas részekről, hogy a további fertőzést elkerüljük. Az eddig alátámasztott vázágat pedig felülről kötözzük meg egy magas faszerkezethez.

Elkészült a terv. Kezdődhetett az ápolás megszervezése. Mindez nagyon gyorsan történt, egyetlen beszélgetésen, egy másik csodás kertben és egy másik öreg fa árnyékában, a Hédervári kastély udvarán. Mi vállaltuk a fa ápolását, más vállalta az állványzatnak való fa előkerítését. Volt, aki felajánlotta, hogy elvonszolja a kivágott törzseket, és akadt a faluban egy olyan mester, aki jártas volt Szent József mesterségében. Ő is a fa segítségére sietett. Összeállt a faápoló csapat!

A fa fölé építendő állvány terve

És újra csoda történt az Árpád-tölgy körül. A fa megmentésére vállalkozók csak Isten fizetségét fogadták el! A pénzt nem! Valami olyasmi történik mostanában, hogy a pénz ördög módjára olyan dolgokhoz is hozzáfér, melyhez az egészséges világban

nem volt köze. Mintha meg akarná rontani lelkünket, szellemünket. A faápolók talán ettől féltek, ettől óvakodtak, hogy munkájuk eredményét, becsületét a garasok megrontják.

Szorgos kezek munkának láttak. Az erdei emberek támnak alkalmas fát kerestek a környező erdőkben. Sokat kellett menniük, míg erős és megfelelő magas fát találtak. Miután ráleltek, a faluba vontatták. A faluban járó kocsik türelmesen félreálltak a különös szállítmány útjából. Akik látták, talán nem is tudták, hogy hová és miért igyekeznek a rönkök. Közben a fűrészek felvisítottak az öreg tölgy alatt. A leszakadt ágakat összevágták, a fa alját megtisztították. Az ágak súlya legalább akkora volt, mint 10 megtermett lóé és olyan terebélyesek, hogy 10 szekérre sem fértek volna fel. Nekiláttunk a törzs megtisztításának.

A törzs tisztítása

Több napig tartott. Vagy két szekérre való korhadt részt bányásztunk ki. A törzs majd elfogyott, olyan nagy odú keletkezett benne. Árpád, vezére, és három fia, ha eljönne, akkor tanácsukat nem a fa alatt, de törzsének belsejében is megtarthatnák. Meg kellett építeni a falábak alapjait. Majd daruval felállítottuk a magas támaszt, végül hozzá kötöttük a

megmaradt ágat. Ezzel a munka befejeződött, csak egyetlen dolog maradt hátra. A legfontosabb! Gondoskodni a jövőről!

A fa gyermekei

A fa alól összegyűjtöttük a lehullott makkokat, melyek magukban rejtik az Árpád-tölgy örökségét. Ha ezek a makkok fává cseperednek, akkor az Árpád-tölgy nem hal meg, gyermekeiben tovább él. Örök időkre megőrzi a hosszú élet tudását, a túlélés titkát, és talán azokat a meséket is, amiket most ti is meghallgattatok. Itt vége is lenne a mesémnek, ha újabb csodák nem történtek volna az Árpád-tölgy körül, amiket még el kell mondanom.

A hédervári Árpád-tölgy termése

A fa kiállítást szervez

A veszélybe került fa felhívta a figyelmet a sokat zárva tartó templomra és a benne lakó Lorettoi-kápolnára! Hédervár kiállítást szervezett öreg templomában. Egy helyi és két szigetközi művész istenes képei kerültek falaira. Az Árpád-tölgy életre keltette a Hédervári Kápolna Galériát. Sokan látogatták meg az egész nyáron át nyitva tartó kiállítást. Vendégkönyv tanúskodik a látogatásokról.

Még mindig nem ért véget a mesém, mert egy másik csodáról is hírt kell adnom. A fa megmentésén fáradozók megkapták munkájukért a legbecesebb fizetséget, Isten áldásában részesültek! 2007. esztendő, áldás havának, 24. napján Hédervár ünnepelt. Ünnepelte az Árpád-tölgy megmenekülését, a Kápolna Galéria megnyitását és szeretettel fogadta isteni áldást.

Véget ért a mesém a hédervári Árpád-tölgyről, de reménykedjünk együtt abban, hogy a fa körüli csodák nem értek még véget, és legfontosabb csoda is bekövetkezik az, hogy fa lombja sokáig susogja meséit az arra járóknak.

A fa 2009. esztendőben